

شهر دانش امند

۸۵/۹/۳۰

۱- مقدمه

تنها در امارات متحده جنوب خلیج فارس متجاوز از سه هزار دانشجوی ایرانی با صرف سالانه بیست الی بیست و پنج هزار دلار و جمعاً بین ۸۰-۶۰ میلیون دلار در سال در جستجوی تحصیلات دانشگاهی هستند. و این در حالی است هیچ کدام از این امیرنشین‌ها سابقه و سنت دانشگاهی ندارند و آنچه که عرضه می‌کنند نسخه‌های ساده و کم محتوای آموزش‌های دانشگاهی جمع آوری شده از کشورهای دیگر دنیا است. به این آمار اگر تعداد چند ده هزار نفر دیگری را که در کشورهای دیگر از استرالیا و هند و پاکستان تا ارمنستان، ترکیه، قبرس، کشورهای اروپای شرقی و غربی تا کانادا و آمریکا اضافه کنیم. ابعاد و ارقام نجومی مسئله ملموس تر خواهد شد. در مقام توجیه، ساده‌ترین جواب این است که دانشگاه‌ها ظرفیت پذیرش همه متقاضیان را ندارند یا آنچه که عرضه می‌کنند پاسخ‌گوی سلیقه‌های گوناگون همه مردم نیست. حقایقی در این پاسخ‌ها هست ولی همه حقیقت نیست.

ایران دارای قریب به یکصد سال سنت دانشگاهی مدرن است، بیش از سیصد مرکز دانشگاهی و تحقیقاتی بزرگ و کوچک دارد. همه دانش‌های بشری و همه مقاطع تحصیلی را می‌توان در دانشگاه‌های کشور پیدا کرد. با همه این احوال آموزش عالی ایران در بیرون از مرزهای خود نمود چشم‌گیر ندارد. علیرغم بافت همسان تاریخی، فرهنگی و مذهبی با کشورهای منطقه و علیرغم، هم‌زبانی با گروه‌های کثیری از همسایه‌گانش عملاً دانشجوی خارجی به جز چند ده نفری از افغانستان و به همین تعداد دانشجوی مدعو و بورسیه از جاهای دیگر ندارد. ریشه این نارسائی تاریخی است. از روزی که دانشگاه در کشور به وجود آمده است، در هیچ زمانی سیاست دولت‌ها این نبوده است که به آموزش عالی به عنوان یک مسئولیت اجتماع نگاه کند، مشارکت بخش خصوصی را در ایجاد و توسعه آن با گشاده دلی تشویق کند و تسهیلات لازم برایش فراهم آورد. همه دولت‌هایی که از مشروطیت به بعد بر سرکار آمده‌اند آموزش عالی را مسئولیت خود دانسته‌اند، در حد توان و در مواردی با گشاده دستی برای آن خرج کرده‌اند و در عین حال سیطره و قیومیت خود را بر آن اصل دانسته‌اند. مجال اندکی آن هم تنها در دو دهه اخیر به بخش خصوصی داده‌اند. جامعه نیز از خدا خواسته خود را فارغ از هر مسئولیتی دانسته و کنار کشیده است. با چنین سابقه ذهنی در مردم و در دولت مردان طبیعی است که نظام آموزش عالی کشور تا به امروز زیر ساخت لازم و قابل انعطاف برای پاسخ به سلیق متنوع مردم خود و دست‌اندازی به بازارهای خارج از کشور را نداشته باشد.

با توجه به آنچه که گفته شد «شهر دانش امند» به عنوان تجربه‌ای جدید در آموزش عالی کشور پیشنهاد می‌شود. شهر دانش امند با امکانات بخش خصوصی در منطقه ویژه اقتصادی استان زنجان تاسیس و اداره خواهد شد. با تنوع بخشی به خدماتی که ارائه می‌دهد سعی خواهد کرد توجه متقاضیان تحصیلات دانشگاهی را از خارج کشور به داخل برگرداند. جذب دانشجویان از کشورهای منطقه را در راس سیاست‌های خود قرار خواهد داد. در چارچوب ساختار برنامه‌های علمی و آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری خواهد کوشید مبادلات علمی فعال با مراکز علمی و دانشگاهی داخل و خارج کشور داشته باشد. و مآلاً به نمود بین‌المللی قابل توجهی که به نبود آن اشاره شد دست یازد.

۲- اهداف

ایجاد یک مرکز کیفی آموزش عالی که:

- جامع‌الاطراف باشد و انواع دانش‌های روز را عرضه کند.
- نیازهای روز جامعه را برآورده کند.
- به سلیقه‌های متقاضیان پاسخ دهد.
- قابلیت جذب دانشجویان از خارج از مرزها را داشته باشد.

۳- تمهیدات اجرایی

برای رسیدن به اهداف یاد شده تمهیدات زیر فراهم خواهد شد

- ارائه برنامه‌های مدون علمی و حرفه‌ای در بستر کلی نظام آموزش عالی کشور در مقاطع تحصیلی
- پیش‌دانشگاهی
- کاردانی
- کارشناسی
- کارشناسی ارشد
- و بالاتر
- ارائه طیف متنوع و وسیعی از آموزش‌های مقطعی به منظور پاسخ‌گویی به نیازهای
- صنعت روزآمد
- خدمات روزآمد
- تجارت روزآمد

۴- مخاطبین و متقاضیان

- متقاضیانی که در دانشگاه‌های کشور پذیرفته نمی‌شوند و تمکن لازم را دارند که در جستجوی آن به خارج از کشور رو آورند.
- متقاضیانی که رشته‌های تحصیلی متعارف کشور را، از نظر محتوا و کیفیت و تنوع، مطابق با خواسته خود نمی‌یابند.
- متقاضیان از کشورها و اقوام فارسی زبان منطقه
- متقاضیان از کشورهای همسایه که مشترکات فرهنگی و مذهبی و تاریخی دارند
- و نهایتاً متقاضیان از هر جایی که مطلوب خود را در برنامه‌های شهر دانش امند پیدا کنند.

۵- تمهیدات لازم برای تضمین کیفیت

- پردیس شهر دانش امند در منطقه ویژه اقتصادی استان زنجان و در زمینی به مساحت حداقل پنجاه هکتار ایجاد خواهد شد.
- به امکانات آموزشی و پژوهشی و ارتباطاتی مدرن مجهز خواهد بود
- امکانات اقامتی و رفاهی لازم را برای دانشجو، هیئت علمی و دیدار کنندگان را فراهم خواهد کرد.

۶- تسهیلات لازم برای تامین نظرهای مشتریان بالقوه

- ساخت و سازه‌های آموزشی و اقامتی در پردیس شهر دانش امند، طبیعت‌گرا خواهد بود و معیارهای طبیعت سبز را مراعات خواهد کرد.
- برای جلب متقاضیان از خارج کشور آموزش به زبان‌های انگلیسی و عربی، علاوه بر زبان فارسی، نیز مد نظر خواهد بود.

۷- منابع مالی و سرمایه‌ای

- شهر دانش امند با سرمایه‌گذاری اولیه مؤسسين تاسيس خواهد شد.
- در عين غير انتفاعی بودن، با روال اقتصاد آزاد اداره خواهد شد.
- استفاده‌کنندگان از خدمات شهر دانش امند هزینه‌های آن را به تناسب خدمتی که دریافت می‌کنند خواهند پرداخت.

۸- ویژگی‌های آموزش در شهر دانش‌آمند

روش متعارف آموزش در اکثر دانشگاه‌های دنیا، از جمله ایران، بر این است که معلم صادر کننده معرفت و متعلم دریافت‌کننده آن باشد. نقش دانشجو در این روش یادگیری چندان برجسته نیست. دانشجو باید در مقام انتظار باشد که هر وقت مطلبی عرضه شد به آموختن آن مبادرت کند. روش یادگیری سقراطی و یا نوع پیشرفته و روزآمد آن، روش پیازه، که اصل را بر سؤال و جواب بین معلم و متعلم می‌گذارد و مشارکت برابر و دوسویه می‌طلبد، سابقه مرسوم بوده است، ولی همیشه به طور محدود و برای مراحل نسبتاً ابتدائی‌تر یادگیری به کار گرفته شده است.

در دهه‌های پایانی سده بیستم گسترش کامپیوتر و تکنولوژی‌های اطلاع‌رسانی (IT)، آموزش در خارج از محیط درسی، در اوقات فراغت، در خانه و در هر جا و زمانی که دسترسی به نرم‌افزار و سخت‌افزار لازم باشد، مطرح کرده است و شمار قابل توجهی از مراکز آموزشی هم به آن پرداخته‌اند. تجربه‌های اولیه نشان می‌دهند که لازمه توفیق در این نوع آموزش تجدید نظر اساسی در روش‌های متعارف یاددهی و یادگیری است. یادگیرندگان باید با همدیگر و با یاددهنده بده و بستان متقابل داشته باشند. این روش را «یادگیری جمعی» به نامیم.

دشواری‌های رها کردن آموزش متعارف و جای‌گزینی آن با یادگیری جمعی فراوان است.

دو مورد عمده آن عبارت‌اند از

- ۱- یاددهنده متعارف حاضر به بکارگیری روشی به جز آنچه به آن خو گرفته است، نیست. مخصوصاً در بکار بردن کامپیوتر و تکنولوژی‌ها و تکنیک‌های جدید اطلاع‌رسانی بی‌میلی نشان می‌دهد.
- ۲- منابع یادگیری متعارف، مانند کتاب و مجموعه‌های کتابخانه‌ای، ایستا هستند و به روز کردن آنها از نظر اقتصادی گران و از نظر زمانی کند است. به درد آموزش جمعی کمتر می‌خورند.
- ۳- خود مؤسسات دانشگاهی که سنت‌های جا افتاده دارند با انعطاف‌پذیری کمتری می‌توانند روش‌های جدید را بپذیرند. شهر دانش‌آمند در نظر دارد از ابتدا اصل را بر آموزش جمعی به‌گذارد. برای تحقق این امر تمهیدات زیر را فراهم خواهد ساخت

- تربیت هیات علمی لازم برای آموزش جمعی. در صورت لزوم کلاس‌های مخصوصی برای این منظور دایر خواهد شد. و از تجربه‌های مراکز بین‌المللی دیگر الگوبرداری خواهد شد.
- تربیت پرسنل پشتیبانی‌کننده آموزش جمعی، شامل تکنسین‌ها و منشی‌ها و دیگران.
- تهیه منابع آموزشی لازم و به روز برای آموزش جمعی. در صورت لزوم از منابع خارجی متعددی که وجود دارد استفاده خواهد شد.
- تامین محیط اینترنتی (بی‌سیم) در ساختمان‌های عمده آموزشی و عمومی پردیس شهر دانش‌آمند.